

ONBEKENDE WEST-VLAAMSE GRAF- EN OPSCHRIFTEN

opgetekend door C. Gailliard vóór 1563

Pieter Donche

In een vrij onbekend handschrift van Cornelis Gailliard (° ca 1520, † Brugge 1563), wapenheraut van keizer Karel V, bewaard te Parijs¹ dat diverse historische, genealogische, epigrafische en heraldische aantekeningen bevat, troffen we op de folio's 35^r-38^r en 72^r ook een reeks graf- en opschriften uit het Brugse Vrije of in Brugge kerken aan. Van Gailliards grote productie van handschriften zijn er nog slechts enkele in autografe vorm bewaard, vooral in de Kon. Bibl. te Brussel, afd. handschriften.² Veel talrijker zijn de latere kopieën van handschriften van C. Gailliard vooral wat betreft grafschriften, die aangevuld werden en op hun beurt weer gekopieerd en aangevuld werden. Voor de graf- en opschriften uit de kerken van de steden van Gent en Brugge³ verschenen in de 19de eeuw gedrukte uitgaven. Deze uit de andere kerken van Vlaanderen en die door C. Gailliard vóór 1563 opgetekend waren, werden in 1900 door Bⁿ Béthune en medewerkers uitgegeven in boekvorm.⁴ In die uitgave werd steeds kritisch vergeleken met andere handschriftelijke verzamelingen van grafschriften.

Maar blijkbaar was het autografe handschrift van C. Gailliard bewaard te Parijs, Béthune en zijn medewerkers niet bekend: de meeste van de aantekeningen in dit laatste handschrift blijken *niet* voor te komen in de uitgave van 1900.⁵ De aantekeningen in dit Parijse handschrift betreffen dus 'nieuwe' gegevens. Een voldoende reden dus om deze te publiceren.

Een ander handschrift van C. Gailliard en ook niet bekend bij Béthune en zijn medewerkers, bevat eveneens een 28-tal grafschriften.⁶ Deze van vóór 1563 zijn duidelijk helemaal in de typische beschrijvingsstijl van C. Gailliard, maar het zijn geen 'nieuwe' gegevens, want zij

¹ Parijs, Bibliothèque nationale de France, Ms. Néerlandais, nr. 75 (microfilm 6912): (18de-eeuwse titel) *Antiquiteyten Sepulturen Annotatien en(de) genealogieen vam Vlaenderen gheschreven anno 1540 et post door mijn heer Corn. Gaillaert Ridder*. Vergelijking van het geschrift met Kon. Bibl. Brussel, Hss 7809-10 dat zeker van Cornelis Gailliard is (zijn gedateerde handtekening komt er minstens vijf maal in voor) toont een volledig overeenstemmend geschrift. Tweemaal wordt een tijdstip aangegeven waarop een aantekening gebeurde: nu 1555 (f° 71^r en 72^r). Het meest recente jaartal in het hele handschrift is 1560 (f° 45^r).

² Een op een andere plaats bewaard en ons bekend ander autograaf werkje (29 folio's) betreft aantekeningen over de familie van Massemen (in ARA, Fonds Famille de Lalaing, nr. 1993, vermeld door P. LEYNEN, 'De familie Massemen', in: *Het Land van Aalst*, XXXV (1983), pp. 235-246, i.h.b. p. 235 en noot 2).

³ Voor Brugge beperkt tot St.-Donaas, St.-Walburga en O.L.Vrouw.

⁴ [J.] Bⁿ BÉTHUNE, *Épitaphes et monuments des églises de la Flandre au XVIme siècle d'après les manuscrits de Corneille Gailliard et d'autres auteurs*, Brugge, L. De Plancke, [1897]-1900.

⁵ Enkel de twee grafschriften te Varsenare komen ook voor in BÉTHUNE, 1900.

⁶ Deze grafschriften werden gepubliceerd in: F.P. [Ferdinand Van de Putte], 'Inscriptions sépulcrales', in: *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, 7 (1845), pp. 118-128. Plaatsen: Leffinge, Mesen, Elverdinge, Oostkamp, St.-Andries Brugge, Jabbeke, Varsenare en Oudenburg. Deze uit Steenkerke, Vinkem, Krombeke, Lampernisse, Pollinkhove (alle plaatsen in de kasselrij Veurne) en St.-gillis Brugge zijn vooral 17de- en zelfs 18de-eeuws en zijn dus latere bijschrijvingen in dit handschrift. Dit handschrift is dus zeker niet hetzelfde als het handschrift van C. Gailliard bewaard te Parijs (zelfs geen enkel van de grafschriften uit het ene handschrift komt voor in het andere). Ferdinand Van de Putte vermeldt dat dit handschrift (in 1845) in bezit was van burggraaf de Croeser de Berges te Brugge (d.i. burggraaf Charles-Joseph de Croeser de Berges (1778-1857), zie: J.-J. Gailliard, *Bruges et le Franc*, IV, p. 84). In de uitgave van Béthune (1900) wordt dit handschrift en burggraaf de Croeser de Berges nergens vermeld.

komen wél voor in de uitgave van Béthune (wat betekent dat zij (door C. Gailliard zelf?) werden overgeschreven in het grote verzamelhandschrift dat voor deze uitgave gebruikt werd).

Door C. Gailliard opgetekende grafschriften zijn om meerdere redenen belangrijk. Doordat hij één van de vroegste genealogen was betreffen zijn aantekeningen over grafstenen, grafmonumenten of beschrijvingen van heraldische glasramen een ver verleden (van vóór 1563). Vele van die grafstenen en vooral glasramen zijn sinds lang verdwenen. En bovendien komen zij vaak ook niet voor in de werken van 17de-eeuwse samenstellers van grafschriftenboeken, omdat tijdens de Beeldenstorm van 1566 bij de vernieling van kerken vele toen al definitief verloren waren gegaan.

Zoals steeds bij C. Gailliard geeft hij meestal geen woord-voor-woord transcriptie van de tekst van een grafschrift, maar vermeldt hij enkel de essentiële gegevens. Anderzijds heeft hij altijd ruim aandacht voor het heraldische aspect van de erbij voorkomende wapenschilden. Dit is hier ook het geval. De beschrijvingen van wapenschilden (blazoeringen) geeft hij bijna altijd in het Frans. In zijn tijd bestond er nog geen alles omvattend Nederlandstalig vocabularium voor heraldische termen (pas in de 19de eeuw zorgde Rietstap daarvoor). Hij gebruikt bovendien soms wel erg archaische naamwoorden of voltooiden deelwoorden die ook verschillen van de huidige Franse heraldische terminologie. Gelukkig stelde Gailliard zelf een eigen traktaat over heraldiek samen (*Le Blason des Armes*, 1557) met voorbeelden, dat in de 19de eeuw werd uitgegeven, zodat soms via dit werk zijn blazoeringen konden opgelost worden.

Hierna geven we de transcriptie van deze graf- en opschriften. Afkortingen werden vervolledigd in cursief, bv. *voorseit*. Wat tussen [ ] staat is door ons zelf ingelast (folionummers, volgnummers per plaats, omzetting van jaartallen naar jaartallen nieuwe stijl (ns), verduidelijkingen en commentaar). Vaak gebruikt Gailliard een titel 'der', wat vermoedelijk zijn eigen afkorting is voor *dheer*, *de heer*, wat verwijst naar iemand van voorname stand, bv. een schepen of burgemeester van de stad. Deze afkorting werd verkort gelaten. De afkorting *mer*, staat voor *mher*, *mijn heer*, d.i. de aanspreektitel van een ridder. Deze universeel gebruikte afkorting hebben we wel geëxpandeerd.

In kleine letter geven we onder elk item een samenvatting in modern Nederlands, waarbij ook de Franse blazoering in het Nederlands vertaald werd. Waar mogelijk worden voor de vermelde personen en wapenschilden in voetnoot bijkomende genealogische en heraldische toelichtingen gegeven.⁷

⁷ Gebruikte afkortingen voor bibliografische referenties:

BA = (ED. J. VAN MALDERGHEM, L. VAN HOLLEBEKE) C. GAILLIARD, *Le Blason des Armes. L'ancienne Noblesse de la très-haute, très-noble et très puissante Contée de Flandres avecques leurs armes blasonnez*, Brussel, 1866 (handschrift van ongeveer 1555).

BF = J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc ou leur magistrature et leur noblesse, avec des données historiques et généalogiques sur chaque famille*, 5 vols. + suppl., Brugge: Edw. Gailliard, 1857-1864.

EM = [J.] Bⁿ BETHUNE, *Epitaphes et monuments*, op. cit.

GB = V. VERMEERSCH, *Grafmonumenten te Brugge voor 1578*, 3 vols., Brugge: Raaklijn, 1976.

IF, St.-Donaas = J. GAILLIARD, *Inscriptions funéraires et monumentales de la Flandre occidentale avec des données historiques et généalogiques. Arrondissement de Bruges. T I, 1e p., Bruges. Eglise de St.-Donat*, Brugge: Edw. Gailliard, 1861.

IF, St.-Walburga = IDEM, *idem*, T I, 1e p., *Bruges. Eglise de St.-Walburge*.

IF, O.L.Vrouw = IDEM, *idem*, T I, 2e p., *Bruges. Eglise de Notre Dame*.

KB: Koninklijke Bibliotheek (Brussel)

WMV = J.-M. VAN DEN ECKHOUT, *Wapenboek van het middeleeuwse Vlaanderen*, 2 vols., St.-Niklaas, 2009 (gebaseerd op 120 wapenboeken tussen 1190 en 1658, 5.900 wapenbeschrijvingen).

[f° 35'] Diversche memorien van sepulturen ende eerst te Damme ende ... heedel personen

Damme

[1] Te Damme in den noerdt *ommeganc* in St Kathelyne cappelle licht begraven onder een schoone witte zarck der **Pietre van Lyseweghe** fondateur vander selve cappelle ende cappelrie de welcke stierf 1346 op den xxiiij^e dach van ougstaemt ende zijn wapen es een asueren schildt met een gulden kepere ende drije zelve myspelblommen ofte in walsche gheseydt quintefoills

Damme, noordomgang St.-Katarinakapel: Pieter van Lissewege, stichter van de kapel en kapelanij, † 1346, 23 augustus. Wapen: in lazuur een keper van goud vergezeld van 3 vijfbladen (mispelbloemen)⁸ van zilver.⁹

[2] Achter den coor in den *ommeganc* van Onser Vrouwe kercke onder een blauewe sepulture licht begraven **Jan Mauprivers** hedelman hut Norenmandije ende hij drouch voor zijn wapene d'or au canton d'asur a ung estoille d'argent a deux escus de **Waverijn** sur l'escu d'or l'ung au piet et l'autre au coste senestre du canton.

[Damme, O.L.Vrouw kerk] achter het koor: Jan Mauprivers, edelman uit Normandië. Wapen: in goud met een vrijkwartier van lazuur met een ster van zilver en met twee schilden Wavrin, één in de schildvoet en één in het linkerkwartier [met tekeningetje, het wapen Wavrin bevat in het hart een figuur].

[3] Ende onder den selven zarck licht begraven joncvrouwe **Margriete** fa Jan **Mauprivers Jan Rydchaerds** wedewe die staerf 1439 op den xxvij^e dach van maerte ende haer man drouch d'or à trois pomes de guelle les grenes de synople en hault sans chevron

[Damme, O.L.Vrouwkerk] onder dezelfde zerk: jonkvrouw Margareta d.v. Jan Mauprivers, weduwe van Jan Richard, † 1439 [1440 ns], 27 maart. Wapen man: in goud 3 appels van keel, gesteeld van sinopel [en] naar boven [gericht] 'zonder keper'.

[4] Te Damme in de voorkerke bij den torre licht **Jan van Oultre** fs m^f Pietre die staerf 1476 op den eersten dach van laumaent ende zin wif drouch de wapen van de **Borludts** ghebroken met een zelve baston ende zou licht daer bij hem

Damme, in de voorkerk bij de toren: Jan van Oultre z.v. Pieter, † 1476 [1477 ns], 1 januari. Wapen van zijn echtgenote: Borluut, gebroken met een schuinstaak van zilver.

Varsenare

[1] Te Varsenare in de voorkerke licht begraven **Jan van Ruyssele** fs Jans die staerf 1407 op den vij^e in ougst

⁸ In de hedendaagse heraldiek wordt een onderscheid gemaakt tussen een vijfblad en een mispelbloem: de bladen van een mispelbloem zijn smaller dan van een vijfblad en ook golvend. Mispelbloemen kunnen ook met zes bladen voorkomen. (H.K. NAGTEGAAL, *Heraldisch vademecum*, Den Haag, 2003)

⁹ WMV, I, p. 256: een Gents 16de-eeuws wapenboek vermeldt schuinkruisjes i.p.v. vijfbladen, de 17de-eeuwse Wase genealoog de Castro vermeldt vijfbladen. Met Gailliards beschrijving wint dus de versie met vijfbladen aan geloofwaardigheid.

Varsenare, in de voorkerk: Jan van Ruiselede z.v. Jan, † 1407, 7 augustus.¹⁰

[2] Daer bij onder een metalen zarck licht mer **Ywayn van Varsenare** ruddle die overleet 1379 op den j dach van oogst ende zijn tymbre es bij zijn voeten

[Varsenare, in de voorkerk] daar bij lwein van Varsenare, ridder, † 1379, 1 augustus met helm bij zijn voeten.¹¹

Zwevezele

[f° 35v] [1] Te Zweveselle in den coor es een epytaphe van **Symoen van den Rijne** fs Jans ontfangher s'lans van den Vrijen die staerf 1506 op den latsten dach van octobre ende zijn wijf joncvrauwe **Florentijne** fa Jans **van Vaernewijc** de welcke staerf 1529 op den laetsten dach van maerte

Zwevezele, in het koor een grafschrift van Simon van den Rijne z.v. Jan, ontvanger van het Brugse Vrije, † 1506, 31 oktober en van zijn echtgenote jonkvrouw Florentina d.v. Jan van Vaernewijk, † 1529 [1530 ns], 31 maart.¹²

*Drieuuldigheidstafereel met op de voorgrond Simon van den Rijne en Florentina Vaernewijck met respectievelijke patroonheiligen, begin 16de eeuw (privaat bezit. Lit.: R. Van Belle, *Vlakke grafmonumenten*, op. cit.)*

¹⁰ Ook vermeld, met wapenbeschrijving, in EM, p. 321.

¹¹ Ook vermeld in EM, p. 320 en 322.

¹² BF, II, 282: Simon van den Rijne, ° 28 oktober 1444, xx Florentina van Vaernewijk. Zie ook R. VAN BELLE, *Vlakke grafmonumenten en memorietaferelen met persoonsafbeeldingen in West-Vlaanderen. Een inventaris, funeraire symboliek en overzicht van het kostuum*, Brugge, 2006, p. 456 (afbeelding van het Drieuuldigheidstafereel ook op de kaft). Hun grafschrift was mogelijk aangebracht op een afzonderlijke steen. Over de van den Rijnes, heren van Zwevezele, zie: V. ARICKX, 'De heerlijkheid en de heren van Zwevezele vanaf de 15de eeuw', in: *Biekorf*, 1966, pp. 37-52 en 102-116.

[2] Daer licht ook begraven **Jan van den Rijne** fs Symoen die staerf 1554 op den vj^e dach van octobre ende hij staerf zonder hoirs maer hij hadde een bastarde dochtre

[Zwevezele] daar ook begraven: Jan van den Rijne z.v. Simon, † 1554, 6 oktober zonder [wettige] erfgenamen, maar hij had een bastaarddochter.¹³

[3] Daer licht **Roelandt vanden Rijne** fs Symoen die staerf 1514 op den vj^e dach van ougst

[Zwevezele] daar ook begraven: Roeland van den Rijne z.v. Simon, † 1514, 6 augustus.¹⁴

[4] Ende an die epitaphe staedt de quartyeren van **Symoen vanden Rijne** ende van zijn wijf te weten op zijn zijde **Rijne / Mompere / Vos / Vilain** / ende op haer zijde **Vaernewyc / Vichte / Scot**, dat es d'asur met een borgoinions cryse ghedentelerdt van goudt ende vier sterren vande selve / ende **vanden Brande**

[Zwevezele] op dit grafschrift staan ook de kwartieren van Simon van den Rijne en zijn echtgenote, van zijn zijde: Rijne, Mompere, Vos en Vilain, van haar zijde: Vaernewijc, Vichte, Scot, wapen: in lazuur een uitgeschulpt bourgondisch kruis van goud vergezeld van vier sterren van hetzelfde en van den Brande.¹⁵

[5] **Beatryse vanden Rijne** vrouwe van Swevezelle ghesellene van mer **Jan van Halewijn** fs mer Woutre rudder, droucht haer wapen dat eerste **Rijne** ghecartelyert met **Varnewijc** ende **Vos** op de cartelaere

[Zwevezele] Beatrijs van den Rijne, vrouwe van Zwevezele, echtgenote van mijnheer¹⁶ Jan van Halewijn z.v. mijnheer Wouter, ridder. Zij droeg als wapen: Rijne gevierendeeld met Vaernewijc en een wapen Vos op de vierending.¹⁷ Opmerking: Jan van Halewijn wordt ook soms genoemd zoon van Bernardus en Agnes van de Vagheviere.

[6] **Charles van Yeghem** heere van Wyese die ghetraudt heeft **Adriane van Steelandt** fa mer Hellijn stelt voor zijn quartieren **Yeghem** / d'asur a 3 frocx¹⁸ d'argent a l'escu parmy¹⁹ d'argent au lyon de gueulle / **Halewijn seigneur** de Wellecomme ende **Baenst** ende zou stelt **Steelandt / Metteneve / Halewijn** dentele ende bryse de **Lichtervelde** / ende **Rijne**

[Zwevezele] Karel van Idegem, heer van Wieze die gehuwd had Adriana van Steeland d.v. mijnheer Hellin heeft als kwartieren: Idegem / wapen: in lazuur 3 schaaktoren van zilver

¹³ BF, II, 282: Jan z.v. Simon.

¹⁴ niet vermeld in BF, II, 282. Misschien een jong overleden kind?

¹⁵ BF, II, 278-279 en 282: Simon, 10de kind van Jan van den Rijne en 5de kind van diens tweede echtgenote Ida de Mompere, dochter van Jan en Catharina de Vos (dochter van Baudewijn en Isabella van Massemen (het hs. geeft: Vilain)).

¹⁶ Mer is de afkorting van *mijnheer*, wat de aanspreektitel is voor een ridder.

¹⁷ BF, II, 280: Beatrijs van den Rijne werd geboren op 23 augustus 1434. Deze bron noemt de vader van haar echtgenoot: Bernard. Over deze personen zie ook EM, p. 323: Jan en Wouter van Halewijn zouden beiden gestorven zijn *van den donder ende blixem verslegghen*. Verwart C. Gailliard niet met een andere Jan van Halewijn? Beatrijs Van den Rijne overleed volgens hem op 25 oktober 1507. Wij volgen de versie van ARICXX, op. cit., die goed gedocumenteerd is (volgens hem is die Wouter een zoon van Jan en de enige die overleed t.g.v. een blikseminslag op 31 augustus 1487).

¹⁸ C. Gailliard gebruikt in zijn eigen heraldisch tractaat *Le Blason des Armes*, de term *froc* voor een schaaktoren (zie BA, p. 44), de moderne term in het Frans is: *roc d'échiquier*.

¹⁹ Zi BA, p. 51 waar *l'escu parmy* gebruikt wordt voor een hartschild.

met een hartschild van zilver met een leeuw van keel, Halewijn / heer van Wellecommen en [de] Baenst. En haar kwartieren: Steeland, Mettenye, Halewijn, met een getande schildzoom en gebroken met het wapen Lichtervelde en Rijne.²⁰

[7] **Philipotte van Steelandt** haer zuster hadde ghetrod messire **Jan de Schotes** Italyan, daer zou dyversche kynderen bij hadde

[Zwevezele] Philippa van Steeland haar zuster, had gehuwd mijnheer Jan Schotes, Italiaan, waarbij zij verscheidene kinderen had.²¹

Sluis

[f° 36'] [1] Ter Sclus in Onse Vrouwkerke boven in den coor achter den hoghe houtaer ende ter zijden up de zudt zijde staen glasevensters met een wapen de gueulle au casea..²² trois tours d'argent alye met **vanden Vagheviere**

Sluis, O.L.Vrouwkerke, koor achter het hoogaltaar in de zuidmuur een glasraam met een wapen: in keel .. met drie torens van zilver, gedeeld met het wapen vanden Vagheviere.²³

[2] Ter Sclus in Sint Jans kerke in zudt venstre van dat cruse staedt de wapen van **Bertelmeus de Voocht** ende van Joncvrauwe **Magdalene de Vos** die draghen ghecarteleert met den roe leeuw²⁴ aldaer hij bij hadde **Jan de Voocht** die ghetrod hadde joncvrauwe Katheline fa [niet ingevuld] haer wapen es faerschen²⁵ d'or et de sable de sys, aldaer hij bij hadde ses zuenen ende vier dochters maer een zuene was muenic ende een dochtre was religieuse ende een dochtre van desen *voorseiden* Jan ghenaeemt Kathelijne hadde ghetrod **Adriaen van Ynghien** die van bastardie van die van Ynghien quam want hij drouch zijn wapen au canton ende hij was capiteyn vander Sclus.

Sluis, St.-Janskerk in het zuidvenster van de kruisbeuk: wapen van Bartolomeus de Voocht en joncvrau Magadaleana de Vos, die dragen: [de Vos] gevierendeeld met een rode leeuw. Zij hadden een zoon Jan de Voocht x jonkvrouw Kathelijne d.v. [niet ingevuld], wapen: ...

²⁰ V. ARICKX, op. cit., pp. 104-105: Adriana van Steeland, erfdochter van Hellin van Steeland († 1510) en Margareta van Halewijn († 1496, dochter van Jan van Halewijn en Beatrijs van den Rijne) x Jan Luuckx († 1526), xx in of kort voor 1533 Karel van Idegem, ridder, heer van Wieze (z.v. Stefanus en Adriana van Halewyn), † 6 april 1562 en begraven te Zwevezele. BF, I, 127 (genealogie van Steeland) vermeldt dat Karel van Idegem aan de kerk van Zwevezele een glasraam schonk met daarop twee geknielde figuren, een man en een vrouw en de volgende acht kwartieren: Ydeghem, Schouteeten, Halewijn en de Baenst / Steeland, Mettenye, Halewyn, van den Ryne. Over het wapen Halewijn gebroken met Lichtervelde, zie ook EM, p. 323. WMV, I, p. 382: wapen Schoutheete: in lazuur 3 schaaktorens van zilver (de Franse term is: *rocs d'échiquier*). Een Florens van Schoutheeten, heer van Erpe zegelde in 1514: 3 schaaktorens, vergezeld van een hartschild beladen met een leeuw en een uitgeschulpte zoom.

²¹ BF, I, 127 (genealogie van Steeland): Jan Schotis: Piëmontees ridder, die overleed in Venetië op 1 september 1532, aldaar begraven bij de Minderbroeders-Observanten.

²² Een inktvlek bedekt het laatste deel van dit woord.

²³ Het eerste wapen is allicht: *Dullaert* (zie: WMV, II, p. 148 over hoofd en gebroken wapens Dullaert, met als hoofdwapen: in keel drie torens van goud, dwarsbalkgewijs geplaatst. Bevestigingen in: EM, pp. 43 en 49)

²⁴ Bedoelt Gailliard het gewone wapen de Vos, gevierendeeld met een wapen met een rode leeuw?

²⁵ In C. Gailliards eigen tractaat over heraldiek *Le Blason des Armes* is het enige wat dit benadert (BA, p. 26): *fesses* (Fr. *fascé*) = gedwarsbalkt, de aanduiding van twee kleuren en een aantal (zes) lijkt te verwijzen naar een schildverdeling in stroken (gedwarsbalkt, gepaald, geschuimbalkt).

van goud en sabel van 6 stukken, bij wie hij zes zonen en vier dochters had, maar één zoon was monnik en één dochter religieuze en een andere dochter Kathelijne had gehuwd Adriaan van Edingen [Fr: Enghien] die van een bastaardtak van het huis van Edingen was want hij droeg zijn wapen in een canton, hij was kapitein van Sluis.²⁶

Brugge

[1] Te Brugge int Schilders cappelle van Synte Luc in die groote blaue tomme: cy gist noble homme **Guillaume seigneur de Montbleru** jadis conseiller du tres hault et tres puissant prince Charles duc de Bourgoingne conte de Flandres et son bailliu d'Auxerre qui trespasa à Bruges 1468 sur le xxviiie jour en moys de juillet ende hij was fondateur vander selve cappelle ende capellerije

Brugge, schilderskapel Sint-Luc: grafschrift van Willem, heer van Monbléru, raadsheer van Karel, hertog van Bourgondië, graaf van Vlaanderen en zijn baljuw te Auxerre, † Brugge 1468, 27 juli, stichter van deze kapel en kapelanij.²⁷

Tekening (KB, afd. hss. II, 3623) van de graftombe van Willem van Monbléru, 1468 (Lit.: V. Vermeersch, *Grafmonumenten te Brugge voor 1578*, op. cit.)

²⁶ BF, II, 6: Bartolomeus de Vooght, ridder, raadsheer van Filips de Goede, x Anna van Diksmuide († 1424), xx Catharina de Vos, begraven te Sluis St.-Jan, xxx Agnes de Scheutelaere. B. de Vooght werd begraven te Brugge St.-Donaas († 1459 (1460 ns), 11 maart) bij zijn eerste echtgenote. BF, II, p. 9-10: Jan, zoon van Bartolomeus en Magdalena de Vos, voorsnijder en hofmeester van Filips de Goede, kapitein van het kasteel van Sluis, vice-admiraal onder de heer van Ravenstein, † 1501, x Clara Props († 1469), xx Catharina de Wulf, waarvan vijf kinderen vermeld worden waaronder één religieus en een Katharina die hier evenwel vernoemd wordt als in 1528 gehuwd met Joos de Witte, heer van Ruddervoorde, en een andere dochter Agnes, vernoemd als gehuwd in 1534 met een Lodewijk van Edingen.

²⁷ Zie beschrijving in: GB, nr. 254. Over Willem de Montbléru, zie ook: E. FEYS & A.C. DE SCHREVEL, 'Fondation de Guillaume de Montbléru en la chapelle de St. Luc et St. Eloi, dite chapelle des peintres', in: *Annales Soc. d'Emulation de Bruges*, 46 (1896), pp. 117-141.

[2] Ten Augustijnen in Brugghe alsoe men in de kercke comt: chy gist noble homme messire **Jehan de Gimel** chevalier *seigneur* de Saint Yal ou paijs de Lymosin lequell estoit homme d'armes des ordonnances du roy de France soulz la charge de messire **Guillebert de Chabuuches** gouverneur de Lymosin, trespassa le xxiiij^e jour de juillet 1489

Brugge, Augustijnenklooster: grafschrift van mijnheer Jehan de Gimel, ridder, heer van Sint-Yal in het land van Limousin²⁸, militair van de ordonnantiebinden van de Franse koning onder bevel van mijnheer Guillebert de Chabuuches, gouverneur van Limosin, overleden 1489, 24 juli.

[f° 36^v] [3] Sinte Clara in de voorkerke licht int arnas heedelen *ende* vermaer man ter wapene **Pauwels vanden Kerchove** raedt des hertoghe Kaerle van Bourgoigne staerf 1472 op den xxviiij^e dach van octobre

[Brugge] Sint-Klara [klooster] militair Pauwels van den Kerchove, raadsheer van hertog Karel van Bourgondië, † 1482, 28 oktober.

[4] Ter Augustijnen in een groete tomme in den coer int arnaes met zijn wapenroc an *ende* zijn cransellot an zijn hoeft als baron licht mijn heer **Jan van Ghistele** ruddre schoen *ende* vermaert die staerf 1315 op den v^e novembre

[Brugge] Augustijnenkerk, in het koor in harnas en met wapenrok en krans van baron om het hoofd: Jan van Gistel, † 1315, 5 november.²⁹

²⁸ Limousin: landsstreek in Frankrijk rond de stad Limoges verdeeld over drie departementen Corrèze, Creuse, Haute-Vienne met 747 gemeenten. In het dept. Corrèze is er een gemeente Saint-Jal (637 inwoners in 2007), waarvan men 25 km. ten zuidoosten de gemeenten vindt: Gimel-les-Cascades, Saint-Martial-de-Gimel en Saint-Priest-de-Gimel. In Gimel-les-Cascades bezat een familie de Gimel een kasteel. Abbot Nadaud in zijn *Nobiliaire de Limoges*, beschrijft de familie de Gimel als: "Barons de Gimel, de Sarraan, de Saint-Jal, de Paluel, seigneurs d'Ambur, de Chapdes, de la Rochebriant, de Montchauvel, d'Opme" en heren van nog andere plaatsen in de Limousin of Auvergne.

²⁹ Over hem zie: C. de LIMBURG STIRUM, *Le Chambellan de Flandre et les sires de Ghistelles*, Gent, 1868, pp. 128-135. Een andere beschrijving van zijn grafmonument, geduid als van de hand van C. Galliard wordt geciteerd op p. 131, noot 2: *1315, op de V dach in November staerf Mijnheere Jan van Ghistelles, ruddere, schoene vroem ter wapenen en wel ghemaeckt van leede, wys en oversynich in alle dynghe, die in een schoenen tombe licht ter Augustynen in de choer, te Brugghe*. Op p. XCIII, geciteerd uit een 16de-eeuwse handschriftelijke genealogie van de familie van Gistel (ongetwijfeld SAB, Fonds Adornes, nr. 422), lezen we: *1315 up St.-Simoen ende Sint Juden dach in octobre, starf myn heere Jan van Ghistele edele, liberael, ende zeer vernaempt in Vlaendren ende Vranckerycke, die licht begraven ten Augstinen te Brugghe binnen den choor voor de capelle vant Helich Cruus met een schoon epitaphie*. Zijn grafombe bevatte zelf geen grafschrift maar op een houten paneel las men volgende verzen: *In deze tombe ligt begraeven / chierlicke met grote haven / die men verre wydt en zyden / prysen mochte in zynen tyden / Want en leefde in Vlaemsche croone / gheen liberaelder noch zoo schoone / als hy was, en edele oock mede. / Dies bidt voor hem hier ter stede / van Ghistele hiet hy mijnheer Jan / Hy starf als ick verstaen kan / op St Simeon en Juden daghe / Dies rauwe dreghen vrienden en maghe, / men screef doen Ons Heeren jaer / derthien hondert openbaer / en daertoe vichtiene mede. / Ghodt jone hem de eewighe vrede. / Amen*. De feestdag van St.-Simon en Juda is wel normaal acht dagen eerder dan 5 november, nl. op 28 oktober (E. STRUBBE, *De chronologie van de middeleeuwen en de moderne tijden in de Nederlanden*, Brussel, 1960). C. de Limburg-Stirum merkt evenwel ook op (p. 131) dat de kopieën van Jan van Gistels grafschrift veel variatie vertonen, maar in de essentie niet verschillen. Jan III van Gistel was Kamerling van Vlaanderen en ten tijde van de Guldensporenslag een uitgesproken Leliaart. Hij was heer van Gistel, Ingelmunster, Voormezele, Woestijne en Huise, x Margareta van Luxemburg, xx Elisabeth van Grammene (D. SCHWENNICKÉ, *Europäische Stammtafeln*, Marburg, VII (1979), tafel 96).

[5] 1382 was verschlegghen ter Beveroult op velt van die Ghentenaers **Jan de Witte**

In 1382 sneuvelde op het Beverhoutveld [in de strijd tegen de] Gentenaars: Jan de Witte.³⁰

[6] 1280³¹ op den derden dach van septembre was onthoef int cloestre van Synte Andries buuten Brugghe aldaer hij begraven licht in de ommeganc alsoe dat epitaphie noch memorie maect **Bauduyn gheseyt Priem fs Bernaerd Dops ende** waren noch met hem andere wethouders ende vande princypaelste van der stede van Brugghe onthoof

1280, 3 september werd onthoofd in het klooster van Sint-Andries buiten Brugge, waar hij begraven licht en zijn grafschift nog melding van maakt: Boudewijn gezegd Priem z.v. Bernard Dops en met hem waren nog andere wethouders en belangrijke lieden van de stad Brugge onthoofd.³²

[7] Synt Truwe bi Brugghe in den middele van den coer licht onder een schoene ende tryomfante sepulture van metael der **Jan vander Ackere**³³ die dat cloestre groote dueghden ghe-daen heef [ende] bij hem licht zijn wijf mejoncvrauwe **Beatrise** fa de..³⁴ Woutre **Schinclaers** de welke staerf 1362 op den xvij^e dach van julyus ende daer licht bij haerlieder joncvrauwe **Avezoete van den Ackere** haerleide dochtre abdesse van den clooster de welke leefde ende ... ghelyc ende staerf 1356 op den xiiij^e dach van lauwe

Sint Trudo bij Brugge, grafmonument van Jan van den Ackere, die dat klooster begiftigde en zijn echgenote jonkvrouw Beatrijs d.v. Wouter Schinclaers, † 1362, 17 juli en daar ligt ook jonkvrouw Avezoete van den Ackere hun dochter, abdis van het klooster, † 1356 [1357 ns], 13 januari.³⁵

[f° 37^r] [8] Synte Donaes in Brugghe in de prochye van Synt Jans houtaer onder die voorscreven³⁶ sepulture licht begraven dheer **Olyvier vander Banc** fs ser **Symoen vander Banc de jonghe** die staerf 1469 op den iij^e dach van meije ende zijn quartieren zijn **vander Banc, de Hondt, Hoste ende Bave** met de sterren ende bij hem licht joncvrauwe **Jaquemijne van Varsenare** fs mer Jans schildtnape **Olyvier vander Banc** wijf was de welke staerf 1489 op den iiije dach van lauwe ende haer quartieren zijn **Varsenare, Bonijn** de sable à 3 botes³⁷ d'or, **Barbaesen ende Rapondus**

³⁰ De slag op het Beverhoutsveld (op de grens van Beernem, Oostkamp en Assebroek) greep plaats op 3 mei 1482 tussen enerzijds graaf Lodewijk van Male en de Bruggelingen en anderzijds het opstandige Gent o.l.v. Filips van Artevelde.

³¹ In de marge staat als jaartal 1380.

³² Bⁿ. KERVYN DE LETTENHOVE, *Histoire de Flandre, 792-1792*, 6 vols. + tafel, Brussel, 1847-1850, 1855, II, pp. 342-343 : In augustus 1280 had een brand de Brugse hallen vernietigd, waar zich de stadsoorkonden bevonden. De Bruggelingen richtten zich tot Gwijde van Dampierre teneinde hun privileges te vernieuwen, die weigerde hen te aanhoren. Toen ze bleven aandringen liet hij vijf van de voornaamste burgers aanhouden en onthoofden buiten de Boeveriepoort: Jan Koopman, Boudewijn Priem, Lambert Lam, Jan en Lambrecht Danwilt. (vanuit Brugge bereikt men Sint-Andries via de Bouveriepoort).

³³ Begin van de naam onleesbaar door inktvlek, maar de familienaam wordt herhaald in de marge.

³⁴ Woord onleesbaar door inktvlek, maar wellicht enkel 'der' (de heer).

³⁵ Vermeld in een genealogie Schinckelle (P. DONCHE e.a., *Het Genealogisch-heraldisch Handschrift Schinckelle*, Kortemark-Handzame, 2004), fo 8 en 8v-5 (transcriptie p. 176): Beatrice Schinckel, dochter van Wouter, x voor 1380 Jan van Ackere (hun dochter Avezoete van Ackere wordt daar niet vermeld).

³⁶ Niet helemaal zeker, want er is geen voorschreven grafmonument in die kerk.

³⁷ Bote = botte (F) = bundel, bos, zoals in *botte de fleurs*: bos bloemen, *botte de radix*: bundel radijzen. De Brugse familie Bonin had inderdaad een dergelijk wapen: in sabel 3 korenschoven van goud (BF, Suppl., p. 298 of met de kleuren omgewisseld (zie ook WMV, p. 52)).

Brugge, St.-Donaas in de St.-Jan altaar parochie: Olivier van der Banc fs heer Simon van der Banc de jonge, † 1469, 3 mei, kwartieren: vander Banc, de Hondt, Hoste, Bave met de sterren; jonkvrouw Jacoba van Varsenare fa mijnheer Jan, echtgenote van schildknaap Olivier van der Banc, † 1489 [1490 ns] 4 januari, kwartieren: Varsenare, Bonijn, in sabel 3 bollen van goud, Barbasaen, Rapondis.³⁸

[9] Synt Jacops in de nordt cappelle neffens den coer an den pillaer daer dat sacrament an staedt licht begraven onder een witte sepulture dese naervolghende Humbeloets: cy gist honorable homme **Jehan Humbeloet** fieue de Bernardt natif de Dijon en Bourgoingne jadis offycier du fu monseigneur le duc Charles de Bourgoingne comte de Flandres et ses successeurs qui trespassa le xviii^e jour de septembre 1506. Cy gist damoysselle **Jehanne Paesieu** fille de Mathijs nathif de Bourgoingne premier femme de Jehan Humbeloet laquelle trespassa le xxvij^e jour de fevrier 1489. Sepulture de madamoysselle **Adriane** fille de Rogier **de Montengis** veufve de fu Jehan Humbeloet laquelle trespassa 1536 le vij^e jour de janvier. Ledit Jehan rompoit ses armes a tout ung estoille au chevron, sa première femme portait ceste armes [tekening van een geschuind wapen]

[Brugge] St.-Jacobskerk in de noordkapel naast het koor aan de pilaar met het Sacrament: Jan Humbeloet z.v. Bernard geboortig van Dijon in Bourgondië, eertijds officier van wijlen hertog Karel van Bourgondë, graaf van Vlaanderen en zijn opvolgers, † 1506, 18 september; jonkvrouw Johanna Paesiau d.v. Mathijs geboortig van Bourgondië, eerste echtgenote van Jan Humbeloet, † 1489 [1490 ns] 27 februari; Adriana d.v. Rogier de Montengis, weduwe van wijlen Jan Humbeloet, † 1536 [1537 ns], 6 januari. Deze Jan brak zijn wapen met een ster op de keper, zijn echgenote droeg een geschuind wapen.³⁹

[10] Cy gist honorable homme **Guillaume Humbeloet** filz de Jehan conseillier et ginnerael maistre des monoyes de tous les paijs du roy catholic Phelippe d'Austrice roy des Espaingnes qui trespassa 1519 le iij^e jour de maers et sepulture de madamoysselle **Katheline Damhouders** fille de Joos vefve de fu Guillaume Humbeloet laquelle trespassa 1526 le xix^e jour de may.

[Brugge, St.-Jacobskerk] Willem Humbeloet z.v. Jan, raadsheer en algemeen ontvanger van alle landen van de katholieke koning Filips van Oostenrijk [Filips de Schone], koning van Spanje, † 1519 [1520 ns], 3 maart; Katharina Damhouder d.v. Joos, weduwe van Willem Humbeloet, † 1526, 19 mei.⁴⁰

[f° 37^v] [11] Op de selve sepulture es ghescreven maer zij en zijn noch niet ghestorven: cy gist **Anthoine Humbeloet** filz de Guillaume ende madamoysselle Jacquelijne fille de **Pierre Brouessaulz** femme dudit Anthoine

[Brugge, St.-Jacobskerk] Op de zelfde grafsteen es geschreven, maar zij zijn nog niet overleden dan: Antonius Humbeloet z.v. Willem en jonkvrouw Jacoba d.v. Pieter Brovessaulz, echtgenote van Antonius.⁴¹

³⁸ Zie ook: BF, I, pp. 471; IF, St.-Donaas, p. 209 (haar overlijdensdatum daar evenwel: 1481, 3 januari).

³⁹ Zie ook: BF, IV, pp. 464-465 (genealogie Humbelot); GB, nr. 348.

⁴⁰ Zie ook: BF, IV, p. 465 (genealogie Humbelot), haar overlijdensdatum is daar evenwel 1524, 20 juni; GB, nr. 348.

⁴¹ Zie ook: BF, IV, p. 465-466 (genealogie Humbelot), zij wordt daar genoemd Jacqueline Chantraines, dit Brouxsault. Zij overleden inderdaad pas resp. op 11 mei 1586 en 9 september 1604.

[12] Sint Salvators es memorie van *dominus Gerrewijn Monetari* et magister **Symoen Monetary** in decembre *ende* van Margriete fa *dominus Gerrewijn Monetary* gheseyt de Muntre

[Brugge] St.-Salvators: aandenken van heer Gerrewijn Monetari en meester Simon Monetari in december en van Margareta d.v. heer Gerrewijn Monetari, gezegd de Muntre.

Sint-Joris ten Distel

[1] Sint Jooris ten Distele es een glasevenstre daer dat in staedt *ende* es bet dat twee ondert jaer houdt een gulden schildt met een asueren bende *ende* daer in drie zelveren moletten ghealyert met **Wassenare**

St.-Joris ten Distel: een glasraam dat meer dan twee honderd jaar oud is met daarin een schild van goud met een schuinbalk van lazuur beladen met 3 spoorradertjes van zilver, gedeeld met Wassenare

[2] Daer es noch een venstre daer dat in staedt int arnas een **van Moreghem** met een gulden wapenroc frette de sable *ende* daer tusschen veel zwarte schelpen

[St.-Joris ten Distel] een glasraam met daarin in een harnas een [lid van de familie] van Moregem met een wapenrok van goud, getralied van sabel met daartussen veel zwarte schelpen.⁴²

[3] Daer heeft ghevest een heere **van Maldeghem** die ghealiert was met een wijf die drouch d'argent à la bende d'asur ghelijc de wapen van den Vrijen *ende* es wel ondert *ende* vichtich ofte meer jaren houdt ofte gheleden dat die venstre was ghemaect *ende* noch Maldeghem ghealiert met **Meedtkerke**

[St.-Joris ten Distel] een glasraam met het wapen van een heer van Maldegem gehuwd met een vrouw met wapen in zilver een schuinbalk van lazuur, zoals het wapen van het [Brugse] Vrije en is wel honderd vijftich of meer jaren oud of geleden dat dit glasraam werd gemaakt en nog [een wapen] Maldegem gehuwd met Meedtkerke.

Ruiselede

[1] Te Russelle in die cappelle recht achter den coer in de glasevenstre staedt eerst **Axpoele** ghealiert met de gueulle à trois chevrons d'or *ende* daer naer Axpoele alye met **Ghistele** *ende* daer naer Axpoele alye de sable au chevron d'argent semez de croissetz de mesme *nomme d'Amman* *ende* daer naer Axpoele alye met **Haveskerke** *ende* daer naer Axpoele alye de sable à six fremeaulx d'argent *ende* daer naer Axpoele alie met **Stavele** *ende* dan Axpoele alye met d'asur à trois croissans d'or *ende* daer naer **de Wale** met Axpoele *ende* daer [f° 38^r] naer de Wale ghecartelert met Axpoele *ende* ghealiert met **Borst** dat es d'argent à trois tourteaulx de gueulle

---

⁴² EM, p. 326 vermeldt onder St.-Joris ten Distel: *Daer is memorie van mer Rogier van Moreghem*, maar zonder verdere informatie. WMV, p. 295 heeft voor van Moreghem: in sabel, 10 schelpen van zilver (4,3,2,1).

Te Ruiselede in de kapel recht achter het koor in een glasraam staat eerst [1] Axpoele gealieerd met in keel 3 kepers van goud, vervolgens [2] Axpoele gealieerd met Gistel, vervolgens [3] Axpoele gealieerd met in sabel een keper van zilver bezaaid met kruisjes van hetzelfde genaamd Damman, vervolgens [4] Axpoele gealieerd met Haveskercke, [5] vervolgens Axpoele gealierd met in sabel 6 gespen van zilver, vervolgens [6] Axpoele gealieerd met Stavele, vervolgens [7] Axpoele gealieerd met in lazuur 3 wassenaars van goud, vervolgens [8] de Wale met Axpoele, vervolgens [9] de Wale gealieerd met Axpoele en gealieerd met Borst, d.i. in zilver 3 koeken van keel.⁴³

[2] Daer es een venstre van mer **Phelyps van Lykerke** ende van **Marie vander Gracht** zijn wijf ende hij steldt voor zijn quartieren les pleynes armes de **Lykerke** qui sont de gueulle a trois Lyons d'or, **Moerbeke**, **Wielant** ende **Halewijn**. Marie van der Gracht zijn wijf stelt **Gracht**, **Huele**, **Ghistele** ende **Raveschoot**.

[Ruiselede] een glasraam van mijnheer Filips van Liedekerke en Maria van der Gracht, zijn echtgenote. Zijn kwartieren zijn: het volle wapen van Liedekerke, d.i. in keel 3 leeuwen van goud, Moerbeke, Wielant en Halewijn. Maria van der Grachts kwartieren zijn: Gracht, Heule, Gistel en Raveschoot.⁴⁴

⁴³ Axpoele: heerlijkheid in Ruiselede op de grens met Aalter (M. BRAET, 'De heerlijkheid Axpoele en haar heren en vrouwen', in: *Oud Ruysselede*, 20 (2003), pp. 31-40).

[3] *Axpoele x in sabel een keper van zilver bezaaid met kruisjes van hetzelfde genaamd Damman*: Jan, ridder, heer van Axpoele (z.v. voorgaanden, † 1361 (1362 ns), 28 februari, x Catharina Damman, † 1384, 22 september, beiden begraven te Ruiselede (M. BRAET, op. cit., p. 31; EM, p. 10: beschrijving van hun grafmonument door C. Gailliard met voor het wapen Damman: *de sable au chevron d'argent, semé de croisettes croisées et pomelées, aux poinctes ficées* (voor het uitzicht van dit soort kruisjes zie BA, p. 42), *aussy d'argent* en met de vermelding: *zijn moeder was van die van Ghistelle*).

[5] *Axpoele x in sabel 6 gespen van zilver*. Als ouders van de onderstaande worden vernoemd: Geeraard I van Axpoele x Maria 'van Bretagne, gezegd van Stavele' (BF, V, pp. 311-312). Dat de van Staveles uit het geslacht der hertogen van Bretagne zouden stammen is een achterhaalde mythe. Het wapen in sabel 6 gespen van zilver lijkt ook in niets op het wapen van Stavele (of Bretagne)).

[6] *Axpoele x Stavele*, Gailliard vergist zich: het gaat niet om de familie van Stavele, maar volgens de kwartierstaat op de grafsteen hieronder vermeld, om de familie **Clockman** (hun wapen, in hermelijn een ingeschulpte schuinbalk van keel, lijkt erg op dat van de van Staveles (in hermelijn een schuinbalk van keel). Het betreft Geraard II van Axpoele, z.v. voorgaanden, x Margareta Clockman, d.v. Jan en Paulina Sersanders (M. BRAET, op. cit., p. 32; BF, V, p. 311).

[7] *Axpoele x in lazuur 3 wassenaars van goud*. Dit is het wapen Seclin. Geraard III van Axpoele schildknaap, hr van Axpoele, z.v. voorgaanden, † 1488, 28 april, begraven Brugge O.L.Vrouw, x Kathelijne van Seclin (BF, V, 312) fa Gui († 1477), heer van Hansbeke (heerlijkheid die zich uitstrekte in o.a. Ruiselede) en Maria van Westvoorde (M. BRAET, op. cit., pp. 32-33 uit IF, I, 2de deel, p. 230 en p. 525: errata: 18 maart moet 28 april zijn).

[8] *de Wale x Axpoele*. Pauline van Axpoele, erfdochter van Axpoele en Hansbeke, d.v. voorgaanden, † 1485, 12 augustus, x Pieter de Wale, doctor in de rechten, raadshoer van Maximiliaan van Oostenrijk, † 1499, 19 april, beiden begraven te Gent in het klooster van Galilea (V. DESPODT, *Dat du best, was ic ende wat ic bem, dat sal tu werden... Gentse grafmonumenten en grafchriften tot het einde van de calvinistische republiek (1584)*, onuitg. lic.verh. U.Gent, Gent, 2001, repertorium 2.8/002).

Paulina werd opgevolgd door haar zonen Willem († 1540) en Lodewijk de Wale († ca 1550) x Isabella van Liedekerke († 1551 (1552 ns), 27 januari, begraven te Gent in het klooster der Recolecten-Franciscanen (V. DESPODT, op. cit., repertorium 2.7/029)). Lodewijk werd opgevolgd door zijn dochter Barbara de Wale († 1567), echtgenote van ridder Antoon de Baenst (M. BRAET, op. cit.; G. DE LIEDEKERKE, *Histoire de la Maison de Gavre et Liedekerke*, Vol. I, Brussel, 1957, Vol. II, Brussel, 1969, II, pp. 273-275).

[9] *de Wale x Axpoele x Borst d.i. in zilver 3 koeken van keel*.

⁴⁴ Filips van Liedekerke († 1568), z.v. Steven III († 1530, z.v. Raas III en Johanna van St.Omer-Morbeke) en Florentine Wielant (d.v. Filips en Johanna van Halewijn), verloofde zich in 1528 met Maria van der Gracht († 1562, d.v. Diederik († 1499-1501, z.v. Wouter III en Elisabeth van Heule) en Elisabeth van Gistel (d.v. Joos en Margareta van Raveschoot)). Over dit echtpaar, zie: G. DE LIEDEKERKE, *Histoire ...* op. cit., II, pp. 233 (geneagram), 319-334 en E. VERCAEMST, *De adellijke familie van der Gracht van Moorseele (Kasselrij Kortrijk, 1220-1554)*, 3 vols., onuitg. lic.verh. K.U. Leuven, Leuven, 1985, I, pp. 64-66 (geneagram), 208-215 en 311-312.

Tielt

[1] Te Tyelt in de prochiekerke recht achter den coer in die cappelle es een glasevenstre van mevrauwe van Fyenes, **Helayne van Croÿ** ende zou stelt voor haer quaertieren: **Croÿ, Luxembour**, burelé d'argent et d'asur au lyon de gueulle sur le tout escartele de sable a la crois d'argent a xvj croisettes d'or et l'escu parmy de gueulle a deux fesses d'or, la iij^e fu **Chasteau Bruyant** qui est de gueulle semez de fleurs de lyz d'argent et iij^e fut **Touteville** qui est d'argent au lyon de gueulle a la queue forchue courone et lampasse d'or escartele le second de Bar le tiers de Franche à trois fleurs de lyz d'or

Te Tielt in de parochiekerk achter het koor in de kapel een glasraam van mevrouw van Fiennes, Helena van Croÿ, haar kwartieren zijn: 1) Croÿ, 2) Luxembour, d.i. gevierendeeld, in 1 en 4: gedwarsbalkt van zilver en lazuur met een leeuw van keel over alles heen, in 2 en 3: in sabel een kruis van zilver vergezeld van 16 kruisjes van goud met een hartschild: in keel twee dwarsbalken van goud, 3) Châteaubriant, d.i. in keel bezaaid met lilies van zilver, 4) [d'Es]touteville, d.i. gevierendeeld: in 1 en 4: in zilver een dubbelstaartige leeuw van keel, gekroond en getongd van goud, in 2: Bar, in 3: Frankrijk, d.i. 3 lilies van goud.⁴⁵

[f° 72^r] Alle die noble superscriptien van St Gillis in Brugge

[1] Sint Gillis onder een schoene witte sepulture recht voer den hoghen houtaer licht der **Lodewic Bonin** ser Jacops d'oudens zuene die staerf 1479 op den ix^e dach van april ende me joncvrauwe **Marie Bardts** ser Jans dochtre ser Lodewicx wijf was de welcke staerf 14.. [niet ingevuld]

Ende me joncvrauwe **Marie Bonin** fa ser Lodewyc voorseit gheselnede van meester^e **Jan vanden Rijne** de welcke staerf 1483 op den xvij^e dach van octobre

[Brugge] Sint-Gillis, voor het hoogaltaar: Lodewijc Bonin z.v. Jacob de oude, † 1479, 9 april en zijn echtgenote jonkvrouw Maria Bardts d.v. Jan, † 14. [niet ingevuld]
En jonkvrouw Maria Bonin d.v. Lodewijk, echtgenote van meester Jan vanden Rijne, die † 1483, 17 oktober.⁴⁶

[2] In den selven coer onder een schoene witte sepulture licht der **Loij Metteneye** ser Jooris zuene die staerf 1475 op den xvij^e dach van desembre ende mejoncvrauwe **Katheline Bladelync** fa met Pietre rudder fondateur ende heere van Middelburch de welcke staerf 14.. [niet ingevuld]

[Brugge Sint-Gillis] Lodewijk Metteneye z.v. Joris, † 1475, 17 december, en jonkvrouw Katelijne Bladelin d.v. mijnheer Pieter, ridder, stichter en heer van Middelburg, † 14.. [niet ingevuld]⁴⁷

⁴⁵ Helena van Croÿ x Jacob III van Luxembour († 1532, heer van Fiennes, graaf van Gavere, ridder van de Orde van het Gulden Vlies) was de dochter van Hendrik van Croÿ (° 1456, † 1514, z.v. Philips I (†1511) en Jacoba van Luxembour († 1518)) en (x ca. 1490) Charlotte de Châteaubriant († 1509, d.v. René en Helene d'Estouteville) (zie: G. DE LIEDEKERKE, *Histoire ...*, op. cit., I, p. 172). Een ander glasraam van dit echtpaar was in de kerk van Velzeke (N. van Zottegem), zie EM, p. 114.

⁴⁶ Allen vermeld in BF, Suppl., p. 311 (genealogie Bonin).

⁴⁷ Zie P. DONCHE, 'De familie Bladelin te Brugge', in: *Vlaamse Stam*, jg. 43 (2007), pp. 433-447, i.h.b. pp. 440-441.

[3] In de noordt cappelle van den coer onder een seere schoene *ende* tryomfante sepulture van motael licht begraven mejoncvrouwe **Avezoete** mijns heere Wouters dochter **van Schathille** ser **Jans vander Vlamincoorte** wijf was de welcke staerf 1360 op de xxvij^e dach van meije⁴⁸

[in de rechtermarge] an de coorduer an der nordtcappelle licht een schoene sepulture van de **Dops** fs [niet ingevuld]

[Brugge Sint-Gillis] jonkvrouw Avezoete van Schathille, d.v. Wouter, echtgenote van Jan van der Vlamincoorte, † 1360, 27 mei
[in de rechtermarge] aan de koordeur aan de noordkapel: Dops fs [niet ingevuld]

[4] In den zudtcappelle neffens den coer licht begraven der **Cornelijs vanden Berghe** fs Louis die staerf 1499 de xxvij^e in april maer hij lycht te Essene begraven ende onder dese sepulture licht *joffrouwe* **Katheline** fa ser Robrecht **de Brune** Cornelis wedewe *voorseit* de welcke staerf 1493 de vj^e in octobre⁴⁹

[in de rechtermarge] onder desen zarck licht der **Jacop Liex** [?] fs ser Pauwels de welcke staerf 1527 [1518 ns] den 28^e van sporcle, de vulle wapen

[Brugge Sint-Gillis] Cornelis vanden Berghe z.v. Lodewijk, † 1499, 28 april, maar hij werd begraven te Eesen, hier ligt enkel Kathelijne d.v. Robrecht de Brune, Cornelis' weduwe die † 1493, 6 oktober
[in de rechtermarge] Jacob Liex [?] z.v. Pauwels, † 1527 [1528 ns], 28 februari met het volle wapen

[5] *ende daer by* licht **Melsioer van Huele** fs Aernoudt die staerf 1484 [of 1481?] den xxvij^e dach van ougust *ende* zijn wijf was mejoncvrouwe **Kathelyne** fa Jacop **Bave** maer zou licht St. Jacobs

[Brugge Sint-Gillis] Melchior van Huele z.v. Arnout, † 1484 [of 1481?], 28 augustus x Kathelijne Bave d.v. Jacob maar zij ligt begraven op St Jacobs

[6] In de myddel van de voorkerke onder een witte sepulture licht begraven nobilis vir **Philips de Salano** fs Dns [met een afkorningsstreepje erboven] de Causio in Piedemontium qui obiit 1455, priema die *kalandae* Januarius

[Brugge Sint-Gillis] edele heer Philips de Salano z.v. Dns [met een afkorningsstreepje erboven] van Causio in Piemont, † 1455 de eerste dag van de kalenden van januari [1455, 1 januari]⁵⁰

⁴⁸ BF, II, p. 20 (genealogie van Vlamincoorte).

⁴⁹ BF, I, p. 334 (genealogie van den Berghe).

⁵⁰ Datum aangegeven in Romeinse dagtelling. De kalenden vallen de eerste van de maand, de dagen ervoor worden aangegeven als het aantal dagen (de *calendae* meegeteld) nog te gaan voor de *calendae* bereikt is, waarbij *Prima die de calendae* van die maand is. De laatste helft van december die door de kalenden van januari aangeduid wordt heeft evenwel het jaartal van december en niet dat van januari. Maar aangezien in Noord-Italië (Piemont is Noord-West Italië) de Kerststijl van toepassing was (het jaarcijfer ophogen op 25 december), schreef men reeds in de laatste week van december 1454, als jaartal 1455. Het vermelde jaar 1455 in die overlijdensdatum was dus kort ervoor opgehoogd en had dus al het jaartal als wat wij thans op een 1 januari gebruiken (E. STRUBBE, *De chronologie*. ..., op. cit., pp. 27 en 30).

[7] In den noordt buec van der voorkerke licht onder een blaeuwe zarc der **Lyon Spinghele** fs Pauwels hedel Genevois die staerf 1493 op den xiije dach van septembre

[Brugge Sint-Gillis] Leon Spinghele [vervlaamsing van Spinelli?], edele Genuees, † 1493, 13 september

[8] daer bij in die cappelle licht onder een tryomfante sepultuere met **Jan Diercoop** ridder van *Jherusalem* gheboren van Ryghe in Liefant die starf 1495 op den xxiije dach van april ende hij was fundateur van die cappelle ende van dat hof ende huus op dat Wulreijken dat nu 1555 tof van Gistelle es

[Brugge Sint-Gillis] Jan Diercoop, ridder van Jeruzalem⁵¹ geboren in Riga in Liefland⁵², † 1495, 23 april. Hij was stichter van de kapel⁵³ en van het hof en huis op het Wulreijken dat nu 1555 het Hof van Gistel⁵⁴ is.

⁵¹ Edelen die een pelgrimstocht naar Jeruzalem ondernomen hadden bekwamen de titel van ridder van Jeruzalem (later genaamd ridder van het H. Graf) van de gardiaan van het Sionklooster aldaar.

⁵² Riga was een handelsoverslagplaats voor Duitsland, Scandinavië en Rusland. Liefant is de naam gegeven aan het noordelijke deel van het huidige Letland (de Lyven waren een kustvolk verwant aan de Finnen en Estland) (Wikipedia).

⁵³ Jan Diercoop, stichter van het O.L.Vrouwaltaar in de St.-Gilliskerk wordt Duits handelaar genoemd in P. DE STOOP, 'Particularités sur les corporations et métiers de Bruges' in: *Annales Soc. d'Emulation de Bruges*, 5 (1843), p. 157.

⁵⁴ Hof van Gistel: in de Naaldenstraat (L. DEVLIEGHER, *De huizen te Brugge*, tweede uitgave, Tielt, 1975, pp. 235-236). B. BEERNAERT, L. CONSTANDT, J. ESTHER, *Het Hof van Gistel. Geschiedenis en restauratie van een herenhuis in Brugge*, Brugge, 1993 stellen dat het Hof van Gistel in 1444 gebouwd werd door Antoine de Bourbon, hertog van Vendôme en heer van Gistel.